

РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Деркач Вероніка Валеріївна

*магістр права, аспірант кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права*

*Академія праці, соціальних відносин і туризму
м. Київ, Україна*

За радянських часів «Словник української мови» визначав медіацію, як міжнародне посередництво, мирний спосіб розв'язання міжнародних конфліктів за допомогою держави, яка не бере участі у конфлікті [1; 664]. Про жодне визнання медіації, як процесу врегулювання спорів в сфері приватного права в даному контексті розуміння медіації не йшлося.

Але навіть в радянському праві були провісники зародження медіації, наприклад, профспілки, комісії з трудових спорів на підприємствах, установах, організаціях, які розглядали трудові спори та конфлікти в позасудовий спосіб та порядок. До прикладу, навіть станом на сьогодні діє стаття 223 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України) щодо організації комісій по трудових спорах в редакції від 1975 та від 1983 років [2].

Відповідно до частини 2 статті 224 КЗпП України трудовий спір підлягає розглядові в комісії по трудових спорах, якщо працівник самостійно або з участю профспілкової організації, що представляє його інтереси, не врегулював розбіжності при безпосередніх переговорах з роботодавцем [2]. Отже, українське трудове законодавство здавна сприяло досудовому врегулюванню трудових спорів у спосіб і порядок, який нагадує прототип сучасної медіації.

15.12.2021 набрав чинності Закон України «Про медіацію», (далі – Закон) який вперше в державі визначив правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою [3; 51].

Медіація це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Правилами проведення медіації є порядок та методика проведення медіації, права та обов'язки учасників медіації,

визначені договором про проведення медіації або затверджені суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, відповідно до вимог цього Закону.

Відповідно до ст. 2 Закону, законодавство про медіацію ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів. Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачені інші правила, ніж ті, що встановлені цим Законом, застосовуються правила міжнародних договорів України.

16.11.2021 Кодекс законів про працю України поповнено статтею 222-1 «Врегулювання трудових спорів шляхом медіації», яка вперше в історії українського трудового права закріпила, що трудовий спір між працівником і роботодавцем незалежно від форми трудового договору може бути врегульовано шляхом медіації відповідно до Закону з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом. Договір про проведення медіації та угода за результатами медіації у трудових спорах укладаються в письмовій формі.

Конституційно-правове забезпечення розвитку медіації закріплене у багатьох конституційних нормах Основного Закону України.

Так у ст. 21 Конституції України зазначено: « Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах» [4; 141]. Зазначена норма прямої дії прямо кореспондується з статтею 4 Закону «Принципи медіації», яка встановила принцип рівності прав сторін медіації як під час самої медіації, так і на стадії підготовки до медіації. Крім того, згідно з частиною 5 статті 8 Закону, медіація проводиться на засадах рівності сторін. Сторонам медіації має бути надано рівні можливості під час проведення медіації. Зобов'язання медіатора повинні бути однаковими стосовно всіх сторін медіації.

Відповідно до ч. 1 статті 19 Конституції України, правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушеним робити те, що не передбачено законодавством.

Стаття 5 Закону абсолютно не суперечить вищезгаданим нормам

Основного Закону, оскільки визначає, що участь у медіації є добровільним волевиявленням учасників медіації. Ніхто не може бути примушений до врегулювання конфлікту (спору) шляхом проведення медіації. Сторони медіації та медіатор можуть у будь-який момент відмовитися від участі в медіації.

Згідно зі статтею 23 Конституції України, кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей. Дана норма втілена в частині 3 статті 3 Закону, в якій заборонено медіацію у конфліктах (спорах), що впливають чи можуть вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації. Відповідно до частини 3 статті 21

Закону, угода за результатами медіації не повинна містити положень, що порушують права та інтереси інших осіб, інтереси держави або суспільні інтереси.

Стаття 52 Конституції України встановила конституційний принцип рівності дітей у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

Згідно з статтею 3 Конвенції про права дитини, в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини [5].

Стаття 8 Закону надала безперешкодний доступ дітям до медіації. Законодавець зазначив, якщо стороною медіації є неповнолітня особа, вона приймає рішення з дотриманням вимог законодавства з урахуванням обсягу її дієздатності.

Конституційна норма охорони конфіденційної інформації, відповідно до вимог статті 32 Конституції України, закріпила, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Стаття 6 Закону в суворій відповідності до вищезазначених вимог Конституції України, повністю присвячена правовому режиму дотримання конфіденційності в медіації. Вперше в українському законодавстві з'явилася норма заборони допиту медіатора як свідка у справі (провадженні) щодо інформації, яка стала йому відома під час підготовки до медіації та проведення медіації.

На думку Мазаракі Н.А., впровадження інституту медіації в Україні змістовно пов'язує сучасний розвиток правової системи України з європейськими правовими системами, цінностями та пріоритетами розвитку сучасного цивілізованого світу. При цьому медіація представляє собою альтернативний спосіб вирішення спорів, що з одного боку відображає високий рівень розвитку правової культури суспільства, а з іншого дозволяє сторонам обрати найефективніший і прийнятний для них варіант спору в основі фундаментальних принципів права, які відображають визначні цінності суспільного розвитку, такі, як добросовісність, розумність, справедливість, що є одночасно з цим основою для реалізації принципу верховенства права в Україні [4; 3].

На думку Токаревої К.С., розвиток адміністративно-правового регулювання медіації це об'єктивна потреба українського суспільства, оскільки перебудова сучасної судової системи є довготривалим процесом, який гальмує своєчасне здобуття громадянами права

на захист. Перспективами розвитку медіації в Україні є стимулювання прозорості в діяльності державних органів, гуманізація суспільного управління, становлення громадянського суспільства та подолання правового нігілізму населення [7; 20].

Література:

1. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. Стор. 664.
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
3. Закон України «Про медіацію». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2022. № 7, ст. 51.
4. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30, ст. 141.
5. Конвенція про права дитини 20 листопада 1989 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
6. Мазаракі Н.А. «Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні» дис. ... доктора. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2019. 484 с.
7. Токарева К.С. «Адміністративно-правове регулювання медіації: сучасний стан та тенденції розвитку» дис. ... доктора. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 468 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-4>

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЩОДО МОВНИХ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Занкевич Назар Володимирович

аспірант

Науково-дослідний інститут державного будівництва

та місцевого самоврядування

Національної академії правових наук України

м. Харків, Україна

Міжнародне законодавство щодо прав національних меншин, у тому числі й їх мовних прав, побудоване на загально визначених стандартах прав людини. Останні, як відомо, є доволі змістовними й охоплюють різні аспекти прав людини – від їх визнання до встановлення гарантій реалізації, вироблення універсальних критеріїв належного забезпечення реалізації у державній діяльності тощо.